

GLOBAL İNFORMASIYA MƏKANINDA MÜASİR KİTABXANALAR VƏ MƏDƏNİYYƏTLƏR ARASINDA MÜNASİBƏTLƏR

Xuraman Ağayeva
pedaqogika üzrə fəlsəfə doktoru, dosent
khuraman_v@mail.ru

İradə Bayramova
tarix üzrə fəlsəfə doktoru, müəllim
irade8@mail.ru

Gülyanaq Verdiyeva
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universitetinin Magistrı
gulyanaq.verdiyeva@bk.ru

Xülasə: Məqalədə global informasiya məkanında mədəniyyətlər arası münasibətlər və müasir kitabxanaların qarşısında duran vəzifələr şərh olunmağa çalışılır və qeyd olunur ki, mədəniyyət xalqlar, millətlər, dövlətlər, sivilizasiyalar arasında ünsiyyət vasitəsi, tarix boyu insanların birləşmiş səyləri ilə yaradılan bəşəri dəyərlər və nailiyyətlər sistemidir. Mədəniyyət təbiəttərəfindən bizə bəxş edilmiş sərvətdir, insanlar tərəfindən yaradılmış və toplanılmış maddi, mədəni, mənəvi dəyərləri qiymətləndirmək və ondan istifadə etmək üçün bizə verilmiş şansıdır. Mədəniyyət vasitəsilə insanlar və dövlətlər bir-birini anlayır, dostluq, qardaşlıq yaranır. Mədəniyyətlərin qovuşması cəmiyyətin inkişafına təkan verir, xalqlar dostlaşır, mədəniyyətlər arası münasibətlər inkişaf edir.

Mədəniyyətlər arası münasibətləri yaxşı bilmək üçün beynəlxalq anlayışları, münasibətləri, siyasətləri yaxşı bilmək lazımdır. Burada əsas cəhət əvvəlcə öz milli mənəvi, mədəni dəyərlərimizi yaxşı bilmək və digər dövlətlərin, xalqların mədəniyyəti ilə müqayisə etməyi bacarmaqdır.

Azərbaycan xalqı mədəniyyətlər arası münasibətlərə sayğı ilə yanaşır və bu baxımdan dünya xalqlarına nümunə ola bilər. Azərbaycanda millətlər arası münasibətdə sabitlik gərgin əməyin, ölçülüb-biçilmiş çox incə bir siyasətin və xalqın birliyinin nəticəsidir. Bu, milli-mənəvi dəyərlərə, müxtəlif xalqların adət-ənənələrinə, mədəniyyətinə, incəsənətinə, dini dəyərlərə ölkə rəhbərliyinin apardığı doğru siyasətin təzahürüdür. Bunu Azərbaycanın düşməni olduğu II Qarabağ Müharibəsi bir daha sübut etdi. Azərbaycanda dostluq və qardaşlıq şəraitində yaşayan müxtəlif millətlərin nümayəndələri II Qarabağ müharibəsində vahid bir yumruq kimi dövlətin ətrafında birləşərək düşməni üzərində tarixi qələbə qazandı.

Məqalədə həm də mədəniyyətlər arası münasibətlərin inkişafında kitabxana-informasiya müəssisələrində görülən və görülməsi vacib olan tədbirlər haqqında da məlumat verilir.

Açar sözlər: mədəniyyət, informasiya, kitabxana, multikulturalizm, dostluq, pandemiya

Müasir həyatımızda qloballaşma, cəmiyyətdə iqtisadiyyat, siyasət və mədəniyyət sahəsində müxtəlif xalqların qarşılıqlı fəaliyyətinə imkan verəcək standartlar əsasında vahid dünya birliyinin qurulması prosesidir. Qloballaşma proseslərinin həyata keçirdiyi reallıqlar obyektivdir və mədəniyyət qurumları onlarla hesablaşmaq məcburiyyətindədirlər, çünki müasir cəmiyyət onlardan çoxmədəniyyətli bir cəmiyyətdə yaşamağı və fəaliyyət göstərməyi tələb edir. Tarixi inkişafın ümumi gedişi ona gətirib çıxarır ki, köhnə zehni düşüncəni təcəssüm etdirən mono-üslublu mədəniyyət tədricən çox üslublu bir mədəniyyətlə əvəzlənir, lakin bu keçid hər yerdə eyni sürətdə baş vermir. Bu, dövlətlərin və millətlərin inkişaf səviyyəsindən asılıdır.

Onu da qeyd etmək lazımdır ki, dil insanlar arasında ünsiyyət vasitəsi olduğu kimi, fikrimizcə mədəniyyət də xalqlar, millətlər, dövlətlər, sivilizasiyalar arasında ünsiyyət vasitəsi və tarix boyu insanların birləşmiş səyləri ilə yaradılan bəşəri dəyərlər və nailiyyətlər sistemidir.

Mədəniyyət – insanın və cəmiyyətin inkişafının müasir səviyyəsi, insanın yaratdığı və nəsil-dən-nəsilə ötürdüyü maddi və mənəvi dəyərlər sistemidir. Mədəniyyət – təbiət tərəfindən bizə bəxş edilmiş sərvətdir, insanlar tərəfindən yaradılmış və toplanılmış maddi, mədəni dəyərləri qiymətləndirmək və ondan istifadə etmək üçün bizə verilmiş şansıdır (<https://az.wikipedia.org>).

Mədəniyyət-hər bir insanın az və ya çox dərəcədə əldə etdiyi bilik, bacarıq, vərdislər, ictimai və istehsalat həyatı, savad və tərbiyə, yaradıcılıq və mənəvi-əxlaqi fəallıqdır. Planetimizdə mədəniyyətlərin müxtəlifliyi insan birliklərinin ən böyük dəyəridir. Buna bəzən, inteqral mədəniyyət deyilir. İnsan mədəniyyət vasitəsi ilə özünün müstəqil fərd, cəmiyyətin üzvü, bütövlüklüyün bir cəhəti olduğunu dərk edir. (<https://az.wikipedia.org>)

İnsan mədəniyyət nümunələri yaradaraq bəşər tarixinə töhfələr verir, sonda onun yaratdığı mədəniyyət yenə də insanın və cəmiyyətin xidmətinə və inkişafına yönəlir.

Mədəniyyətin informativ-kommunikativ (sosial təcrübənin ötürülməsi) funksiyası o deməkdir ki, dünyada mövcud olan heç bir mədəniyyət təcrübəsi olunmuş şəkildə inkişaf edə bilməz. Mədəniyyətlər bir-birinə qarşılıqlı təsir göstərir, başqa adamların, nəsillərin və mədəniyyətlərin təcrübəsini mənimsəyir və beləliklə də mədəniyyətlər arası münasibətlər yaranır.

Mədəniyyət yalnız maddi mədəniyyət nümunələrini deyil, bütün ictimai hadisələri, hər bir fərdin davranış qaydalarını və bütünlükdə mütəşəkkil insan fəaliyyətini də əhatə edir. Cəmiyyətdə insan mədəniyyətdən kənarında mövcud deyil, onun hər düşüncəsi, hərəkəti və reaksiyası, həyat tərzi, cəmiyyətdə özünü aparmaq qabiliyyəti onun “mədəni səviyyəsinin” təzahürüdür.

Hər bir şəxsin başqa bir mədəniyyətlə ilk tanışlığı onun mənsub olduğu mədəniyyətə bənzəməməsinə anlamasından başlayır. Hər bir şəxs bir xalqın, mədəniyyətin nümayəndəsi olaraq doğulur, lakin elm, bilik düşüncə mühit onu tamamilə dəyişə bilər, daha modern mədəniyyətə sahib ola bilər. Uğurlu sosiallaşma yalnız fərdin xüsusi, çoxmədəniyyətli bir düşüncə tərzi inkişaf

etdirdikdə mümkün olur. Lakin milli-mənəvi dəyərləri dərin olan xalqların nümayəndələri heç vaxt soy kokünü unutmur, sonda yenə də özünə qayıdır, öz mədəniyyətlərinə dönlürlər.

Mədəniyyət vasitəsilə insanlar və dövlətlər bir-birini anlayır, dostluq, qardaşlıq yaranır. Mədəniyyətlərin qovuşması cəmiyyətin inkişafına təkan verir, xalqlar dostlaşır, mədəniyyətlərarası münasibətlə inkişaf edir.

Azərbaycan tarixən mədəniyyətlərin qovuşduğu məkandır və burada mədəniyyətlərarası dialoq hər zaman mümkün olmuşdur. 2009-cu ilin siyahıya alınmasına görə, ölkə əhalisinin 9 faizini milli azlıqlar, azsaylı xalqlar və etnik qrupların nümayəndələri təşkil edir. Respublikamız insan haqları və milli azlıqların müdafiəsi ilə bağlı 50-dən çox beynəlxalq konvensiyaya qoşulmuşdur. Ölkəmizdə milli azlıqların məsələləri ilə məşğul olan 50-yədək qeyri-hökumət təşkilatı, mədəniyyət mərkəzləri, xeyriyyə cəmiyyətləri və s. ictimai birliklər fəaliyyət göstərir. Azərbaycanda yaşayan etnik icmaların dilində 15-dən, rus dilində isə 30-dan çox qəzet və jurnal nəşr olunur. Telekanallarda, milli azlıqların etnikmədəni həyatı, etnoqrafiyası barədə müntəzəm materiallar hazırlanır. Milli azlıqların sıx yaşadığı 5 bölgədə isə yerli tele-radio kanalları fəaliyyət göstərir. Eyni zamanda, təlimin yalnız rus dilində olduğu 19 və təlimin yalnız gürcü dilində olduğu 6 orta ümumtəhsil, 345 beynəlmiləl orta məktəb fəaliyyət göstərir. Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasında (AMEA) milli azlıqların dinini, mədəniyyətini, tarixini, etnoqrafiyasını öyrənən və tədqiq edən bölmə yaradılmışdır. Respublikamızda 380-dən artıq dini icmanın mövcud olması və onlara eyni münasibətin göstərilməsi Azərbaycanı dünya miqyasında tolerant ölkə kimi tanıtmışdır. Ümummilli lider Heydər Əliyevin sözləri ilə desək "Azərbaycan əhalisinin çoxmilli tərkibi bizim sərvətimizdir, üstünlüyümüzdür. Biz bunu qiymətləndiririk və qoruyub saxlayacağıq" (Azərbaycanda yaşayan azsaylı xalqların adət və ənənələrinin təbliğində kitabxanaların rolu, 2012: 5-6 s).

İnsanlar hər zaman digər insanlarla, xalqlarla, millətlərlə əlaqə yaratmağa, münasibət qurmağa ehtiyac duyur. Əks halda, cəmiyyətin inkişafı mümkün deyil. Xüsusilə pandemiya şəraitində yaşadığımız indiki dövrdə dünyamızın, insanlığın xilas olması üçün mədəniyyətlərarası münasibətlərin xüsusi əhəmiyyəti vardır. Burada faydalı olan iki mühüm cəhət var. İnkişaf etmiş və etməmiş ölkələrin fərqli mədəniyyətləri ilə tanış olmaq və onların mədəniyyətlərində mövcud olan yaxşını dərk etmək və tətbiq etmək.

Mədəniyyətlərarası münasibətləri yaxşı bilmək üçün beynəlxalq anlayışları, münasibətləri, siyasətləri yaxşı bilmək lazımdır. Burada əsas cəhət əvvəlcə öz milli, mənəvi, mədəni dəyərləri yaxşı bilmək və digər dövlətlərin, xalqların mədəniyyəti ilə müqayisə etməyi bacarmaqdır.

Aparılan araşdırmalar göstərir ki, mədəni müxtəliflikləri olan tolerant ölkələrdə inkişaf daha sürətli olur. Belə ölkələr siyasi və mədəni mübarizədə qalib olurlar. Başqa millətlərə hörmət göstərən, multikultural cəmiyyətlərdə sürətli inkişaf müşahidə olunur və dövlətin beynəlxalq aləmdə təhlükəsizliyi təmin oluna bilir. Çoxmədəniyyətli mərkəzə çevrilmə mədəniyyətlərin qarşı-

lıqlı şəkildə qovuşmasına səbəb olur. Mədəniyyətlərin qovuşması zamanı xalqlar müsbət dəyərləri, üstün cəhətləri qəbul edir, daha yüksək mədəniyyətə malik olurlar. Burada fərqli dinlərdən və mədəniyyətlərdən olan insanlar ictimai mühitdə ədalət, sülh, insan hüquqları kimi cəmiyyətin ciddi məsələlərini birlikdə həll etmənin yollarını axtara bilirlər. Mədəniyyətlərarası münasibətlər dünyada sabitliyin qorunması, qarşıya çıxan problemlərin həll edilməsi baxımından çox əhəmiyyətlidir.

Bunu Azərbaycanın düçar olduğu II Qarabağ Müharibəsi bir daha sübut etdi. Azərbaycanda dostluq və qardaşlıq şəraitində yaşayan müxtəlif millətlərin nümayəndələri II Qarabağ müharibəsində vahid bir yumruq kimi dövlətin ətrafında birləşərək düşmən üzərində tarixi qələbə qazandı.

Azərbaycan xalqı bütün dünya xalqlarına və onların mədəniyyətlərinə hörmətlə yanaşır və bu baxımdan dünya xalqlarına nümunə ola bilər. Azərbaycanda millətlərarası münasibətdə sabitlik gərgin əməyin, ölçülüb-biçilmiş çox incə bir dövlət siyasətinin və xalqın birliyinin nəticəsidir. Bu, milli-mənəvi dəyərlərə, müxtəlif xalqların adət-ənənələrinə, mədəniyyətinə, incəsənətinə ölkə rəhbərliyinin apardığı doğru siyasətin təzahürüdür.

Paytaxtımızda təşkil edilən çoxsaylı beynəlxalq tədbirlər, forumlar Bakı-nı artıq multikulturalizm mərkəzinə çevirmişdir.

2014-cü ildə Azərbaycan Respublikasının millətlərarası, multikulturalizm və dini məsələlər üzrə Dövlət Müşavirliyi Xidmətinin, Bakı Beynəlxalq Multikulturalizm Mərkəzinin yaradılması dövlətimizin bu sahənin inkişafına önəm verdiyinin sübutudur. Bu Mərkəz fəaliyyətə başladığı gündən bu günə qədər 15 xarici ölkədə-Portuqaliyada, İtaliyada, Almaniyada, Rusiyada, Gürcüstanda, İndoneziyada, Litvada, Polşada, Çexiyada, Bolqarıstanda, İsveçrədə və s., həmçinin 36 Azərbaycan universitetində "Azərbaycan multikulturalizmi" adlı fənnin tədrisini həyata keçirdi. 2016-cı ildə Bakı Beynəlxalq Multikulturalizm Mərkəzi tərəfindən "Azərbaycan multikulturalizminin ədəbi-bədii qaynaqları" adlı son dərəcə əhəmiyyətli kitab çap olundu. On əsrlik Azərbaycan ədəbiyyatı tarixində ən müxtəlif klassik şair və yazıçıların müxtəlif əsərlərində, dastan və nağıllarımızda başqa dinin, başqa millətin nümayəndə və rəhbərlərinə hörmət dolu münasibət, sevgi və ehtiram sərgiləndiyi bu kitab artıq rus və ingilis dillərində də nəşr edilib. 2016-cı ildə "Multikulturalizm" adlı rüblük jurnalın nəşrinə də başlanıldı.

Bu sahədə Azərbaycan Milli Kitabxanasının həyata keçirdiyi layihələr də çoxşaxəlidir. Multikulturalizmə dair ədəbiyyatın toplandığı geniş kitab sərgisinin və "Multikulturalizm Azərbaycanın həyat tərzidir" mövzusunda daimi fəaliyyət göstərən guşənin yaradılması, Mədəniyyət Nazirliyi, Bakı Beynəlxalq Multikulturalizm Mərkəzi ilə birgə "Azərbaycan multikulturalizminin ədəbi-bədii qaynaqları" kitabının və "Multikulturalizm" jurnalının Bakıda, Ağcabədidə, Lənkəranda, Qubada, Gəncədə və respublikamızın digər regionlarında ictimaiyyət nümayəndələrinin iştirakı ilə təqdimat mərasimlərini keçirmiş və "Azərbaycanda multikulturalizm" adlı bibliografik göstərici nəşr etmiş-

etdirdikdə mümkündür. Lakin milli-mənəvi dəyərləri dərin olan xalqların nümayəndələri heç vaxt soy kokünü unutmur, sonda yenə də özünə qayıdır, öz mədəniyyətlərinə dönrülər.

Mədəniyyət vasitəsilə insanlar və dövlətlər bir-birini anlayır, dostluq, qardaşlıq yaranır. Mədəniyyətlərin qovuşması cəmiyyətin inkişafına təkan verir, xalqlar dostlaşır, mədəniyyətlərarası münasibətlə inkişaf edir.

Azərbaycan tarixən mədəniyyətlərin qovuşduğu məkandır və burada mədəniyyətlərarası dialoq hər zaman mümkün olmuşdur. 2009-cu ilin siyahıya alınmasına görə, ölkə əhalisinin 9 faizini milli azlıqlar, azsaylı xalqlar və etnik qrupların nümayəndələri təşkil edir. Respublikamız insan haqları və milli azlıqların müdafiəsi ilə bağlı 50-dən çox beynəlxalq konvensiyaya qoşulmuşdur. Ölkəmizdə milli azlıqların məsələləri ilə məşğul olan 50-yədək qeyri-hökumət təşkilatı, mədəniyyət mərkəzləri, xeyriyyə cəmiyyətləri və s. ictimai birliklər fəaliyyət göstərir. Azərbaycanda yaşayan etnik icmaların dilində 15-dən, rus dilində isə 30-dan çox qəzet və jurnal nəşr olunur. Telekanallarda, milli azlıqların etnikmədəni həyatı, etnoqrafiyası barədə müntəzəm materiallar hazırlanır. Milli azlıqların sıx yaşadığı 5 bölgədə isə yerli teleradio kanalları fəaliyyət göstərir. Eyni zamanda, təlimin yalnız rus dilində olduğu 19 və təlimin yalnız gürcü dilində olduğu 6 orta ümumtəhsil, 345 beynəlmiləl orta məktəb fəaliyyət göstərir. Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasında (AMEA) milli azlıqların dinini, mədəniyyətini, tarixini, etnoqrafiyasını öyrənən və tədqiq edən bölmə yaradılmışdır. Respublikamızda 380-dən artıq dini icmanın mövcud olması və onlara eyni münasibətin göstərilməsi Azərbaycanı dünya miqyasında tolerant ölkə kimi tanıtmışdır. Ümummillət lider Heydər Əliyevin sözləri ilə desək "Azərbaycan əhalisinin çoxmillətli tərkibi bizim sərvətimizdir, üstünlüyümüzdür. Biz bunu qiymətləndiririk və qoruyub saxlayacağıq" (Azərbaycanda yaşayan azsaylı xalqların adət və ənənələrinin təbliğində kitabxanaların rolu, 2012: 5-6 s).

İnsanlar hər zaman digər insanlarla, xalqlarla, millətlərlə əlaqə yaratmağa, münasibət qurmağa ehtiyac duyur. Əks halda, cəmiyyətin inkişafı mümkün deyil. Xüsusilə pandemiya şəraitində yaşadığımız indiki dövrdə dünyamızın, insanlığın xilas olması üçün mədəniyyətlərarası münasibətlərin xüsusi əhəmiyyəti vardır. Burada faydalı olan iki mühüm cəhət var. İnkişaf etmiş və etməmiş ölkələrin fərqli mədəniyyətləri ilə tanış olmaq və onların mədəniyyətlərində mövcud olan yaxşını dərk etmək və tətbiq etmək.

Mədəniyyətlərarası münasibətləri yaxşı bilmək üçün beynəlxalq anlayışları, münasibətləri, siyasətləri yaxşı bilmək lazımdır. Burada əsas cəhət əvvəlcə öz milli, mənəvi, mədəni dəyərləri yaxşı bilmək və digər dövlətlərin, xalqların mədəniyyəti ilə müqayisə etməyi bacarmaqdır.

Aparılan araşdırmalar göstərir ki, mədəni müxtəliflikləri olan tolerant ölkələrdə inkişaf daha sürətli olur. Belə ölkələr siyasi və mədəni mübarizədə qalib olurlar. Başqa millətlərə hörmət göstərən, multikultural cəmiyyətlərdə sürətli inkişaf müşahidə olunur və dövlətin beynəlxalq aləmdə təhlükəsizliyi təmin oluna bilər. Çoxmədəniyyətli mərkəzə çevrilmə mədəniyyətlərin qarşı-

lıqlı şəkildə qovuşmasına səbəb olur. Mədəniyyətlərin qovuşması zamanı xalqlar müsbət dəyərləri, üstün cəhətləri qəbul edir, daha yüksək mədəniyyətə malik olurlar. Burada fərqli dinlərdən və mədəniyyətlərdən olan insanlar ictimai mühitdə ədalət, sülh, insan hüquqları kimi cəmiyyətin ciddi məsələlərini birlikdə həll etmənin yollarını axtara bilirlər. Mədəniyyətlərarası münasibətlər dünyada sabitliyin qorunması, qarşıya çıxan problemlərin həll edilməsi baxımından çox əhəmiyyətlidir.

Bunu Azərbaycanın düçar olduğu II Qarabağ Müharibəsi bir daha sübut etdi. Azərbaycanda dostluq və qardaşlıq şəraitində yaşayan müxtəlif millətlərin nümayəndələri II Qarabağ müharibəsində vahid bir yumruq kimi dövlətin ətrafında birləşərək düşmən üzərində tarixi qələbə qazandı.

Azərbaycan xalqı bütün dünya xalqlarına və onların mədəniyyətlərinə hörmətlə yanaşır və bu baxımdan dünya xalqlarına nümunə ola bilər. Azərbaycanda millətlərarası münasibətdə sabillik gərgin əməyin, ölçülüb-biçilmiş çox incə bir dövlət siyasətinin və xalqın birliyinin nəticəsidir. Bu, milli-mənəvi dəyərlərə, müxtəlif xalqların adət-ənənələrinə, mədəniyyətinə, incəsənətinə ölkə rəhbərliyinin apardığı doğru siyasətin təzahürüdür.

Paytaxtımızda təşkil edilən çoxsaylı beynəlxalq tədbirlər, forumlar Bakı-
nı artıq multikulturalizm mərkəzinə çevirmişdir.

2014-cü ildə Azərbaycan Respublikasının millətlərarası, multikulturalizm və dini məsələlər üzrə Dövlət Müşavirliyi Xidmətinin, Bakı Beynəlxalq Multikulturalizm Mərkəzinin yaradılması dövlətimizin bu sahənin inkişafına önəm verdiyinin sübutudur. Bu Mərkəz fəaliyyətə başladığı gündən bu günə qədər 15 xarici ölkədə-Portuqaliyada, İtaliyada, Almaniyada, Rusiyada, Gürcüstanda, İndoneziyada, Litvada, Polşada, Çexiyada, Bolqarıstanda, İsveçrədə və s., həmçinin 36 Azərbaycan universitetində "Azərbaycan multikulturalizmi" adlı fənnin tədrisini həyata keçirdi. 2016-cı ildə Bakı Beynəlxalq Multikulturalizm Mərkəzi tərəfindən "Azərbaycan multikulturalizminin ədəbi-bədii qaynaqları" adlı son dərəcə əhəmiyyətli kitab çap olundu. On əsrlik Azərbaycan ədəbiyyatı tarixində ən müxtəlif klassik şair və yazıçıların müxtəlif əsərlərində, dastan və nağıllarımızda başqa dinin, başqa millətin nümayəndə və rəhbərlərinə hörmət dolu münasibət, sevgi və ehtiram sərgiləndiyi bu kitab artıq rus və ingilis dillərində də nəşr edilib. 2016-cı ildə "Multikulturalizm" adlı rüblük jurnalın nəşrinə də başlanıldı.

Bu sahədə Azərbaycan Milli Kitabxanasının həyata keçirdiyi layihələr də çoxşaxəlidir. Multikulturalizmə dair ədəbiyyatın toplandığı geniş kitab sərgisinin və "Multikulturalizm Azərbaycanın həyat tərzidir" mövzusunda daimi fəaliyyət göstərən guşənin yaradılması, Mədəniyyət Nazirliyi, Bakı Beynəlxalq Multikulturalizm Mərkəzi ilə birgə "Azərbaycan multikulturalizminin ədəbi-bədii qaynaqları" kitabının və "Multikulturalizm" jurnalının Bakıda, Ağcabədidə, Lənkəranda, Qubada, Gəncədə və respublikamızın digər regionlarında ictimaiyyət nümayəndələrinin iştirakı ilə təqdimat mərasimlərini keçirmiş və "Azərbaycanda multikulturalizm" adlı bibliografik göstərici nəşr etmiş-

dir. 6 minə yaxın mənbəni özündə ehtiva edən bu fundamental bibliografiya kitabxana əməkdaşlarının gərgin əməyinin nəticəsidir. Vəsaitdə milli birliyimizin əsasını təşkil edən, ulu öndər Heydər Əliyevin banisi olduğu Azərbaycançılıq ideologiyasından başlayaraq, ölkəmizdəki etnik qrupların tarixinə, mədəniyyətinə, incəsənətinə, həmçinin nəzəri və praktik baxımdan tolerantlığa və multikulturalizmə aid külli miqdarda ədəbiyyat öz əksini tapmışdır. Bu böyük bir mənəvi dövrün salnaməsidir (Azərbaycanda multikulturalizm: bibliografiya, 2016:s.8-9).

Qeyd olunduğu kimi Azərbaycanca yaşayan azsaylı xalqların milli mədəniyyətlərinin, adət-ənənələrinin qorunub saxlanılmasında və təbliğində kitabxana-informasiya müəssisələrinin rolu əvəzsizdir. Kitabxanalar keçirdikləri hər bir kütləvi tədbirdə azsaylı xalqların informasiya fəminatını da nəzərə almalı, onların belə tədbirlərdə iştirakını təmin etməlidir. Cari və perspektiv iş planı tərtib edərək Azərbaycanda yaşayan azsaylı xalqların problemləri ilə bağlı tədbirlər daxil edilməli və belə tədbirlərin təşkilinə xüsusi nəzarət edilməlidir.

Kitabxanaya yeni daxil olan sənədlər içərisindən azsaylı xalqların mədəniyyəti, incəsənəti, adət və ənənələri haqqında və ya onların dilində olan sənədləri ayıca qeyd etmək, onun məlumat bazasını yaratmaq və burada ədəbiyyatı azsaylı xalqın tarixi, mədəniyyəti, adət və ənənəsi, dini, görkəmli şəxsiyyətləri, yaradıcı insanları və s. üzrə yerləşdirmək məqsəduyğun olardı və sahə üzrə axtarış apararkən istifadəçilərin işini xeyli asanlaşdırardı. Azsaylı xalqların ədəbiyyatını, mədəniyyətini, incəsənətini təbliğ etmək məqsədilə sərgilər, kitab təqdimatları, azsaylı xalqların görkəmli nümayəndələri ilə görüşlər, kitab həftələri, söhbətlər, ədəbi-bədii gecələr, konfranslar təşkil etmək, kitab müzakirələri keçirmək, abonoment şöbəsində azsaylı xalqların nümayəndələrinin əsərlərinin şifahi və bibliografik xülasələrini keçirmək və kitabxananın saytında onlarla bağlı videoçarx və daycest hazırlamaq, elektron məlumat bazaları, elektron kitabxana yaratmaq olar.

Hazırda pandemiya səbəbindən sosial şəbəkələrdə II Qarabağ Mühəribəsində iştirak edərək şəhid olmuş, qazi olmuş azsaylı xalqların nümayəndələri ilə bağlı videoçarx hazırlamaq, qazilərlə videokonfrans keçirmək, onları Azərbaycan gənclərinə tanımaq qarşısında duran mühüm vəzifələrdəndir.

Mədəniyyətlərarası münasibətlərin təbliğində kütləvi informasiya vasitələrindən istifadə etmək olar. Yerli qəzetlərdə və regional televiziyalarda sahə ilə bağlı kitabların reklamını aparmaq və azsaylı xalqların mədəniyyətlərarası münasibətlərinə dair orta və fərqli cəhətləri müəyyən edən verilişlər hazırlamaq, görkəmli şəxsiyyətləri ilə görüşlər keçirmək olar.

Azsaylı xalqların mədəniyyətlərini təbliğ edən XXI əsrdə meydana gəlmiş yeni terminlərdən biri də "buktreylər"dir. Buktreylər (ing. "booktrailer") hər hansı kitab haqqında bədii formada bəhs edən kiçik videoçarxdır. Bu cür çarxların məqsədi mütaliənin təbliği, vizual vasitələrin köməyi ilə kitablara diqqətin cəlb edilməsidir. 3 dəqiqədən artıq olmayan bu "mini film"i peşəkar kameraya və ya smartfon telefonlara çəkmək olar. Belə çarxlar geniş yayılmış video hos-

tinqlərdə və sosial şəbəkələrdə yerləşdirilir. Buktreylər bir qədər az xərc tələb edir və onları müstəqil şəkildə hazırlamaq mümkündür. Belə videoçarxları müxtəlif xalqların mədəniyyətinə, görkəmli şəxsiyyətlərinin əsərlərinə də aid etmək olar. Çəkilməmiş video çarxları sosial şəbəkələrdə, kitabxananın saytında, iri kitabxanalarda qoyulmuş monitorlar vasitəsilə də nümayiş etdirmək olar.

İnteraktiv nəşrlər də mədəniyyətlərarası münasibətlərə dair sənədlərin təbliğində mühüm rol oynaya bilər. PDF formatında müxtəlif xalqların mədəniyyətinə dair təqdimatlar və s. hazırlamaq mümkündür. İnteraktiv nəşrin üstünlükləri: nəşr üçün xərclərə və vaxta qənaət, çap və ya surətin göndərilməsi, oxucu marağına səbəb olan əlaqənin innovativ, orijinal və maraqlı vasitəsidir. Bu kimi xidmətlərin olması regionda yaşayan azsaylı xalqların informasiya təminatında əlverişli ola bilər. Mədəniyyətlərarası münasibətlərin təbliğində bukletlərin, bələdçilərin, reklam xarakterli kiçik vərəqələrin (flayer), daycestlərin, ayrıcların çap olunmasının mühüm əhəmiyyəti vardır.

Nəticə olaraq qeyd etmək istəyirik ki, bu gün təkcə paytaxtımız Bakı, onun mənzərəsi deyil, ölkəmizin bütün şəhərləri, kəndləri, dəyişir və eyni zamanda Azərbaycan insanı, Azərbaycan xalqı dəyişir. Bu millət artıq doğrunu yanlışdan, dostu düşməndən seçməyi bacarır və xalqının mənafeyini hər şeydən üstün tutur. Bu xalq artıq torpağına, bayrağına, dövlətinə, himninə, Prezidentinə məhəbbətini, böyük və zəngin tarixi keçmişinə, mədəniyyətinə sədaqətini şərəf və ləyaqətlə qorumağı bacarır. Bu millət öz xalqını, mədəniyyətini hamıdan üstün tutur, dünya xalqlarına və müxtəlif mədəniyyətlərə isə sayğı və sevgi ilə yanaşır.

Ədəbiyyat

1. Azərbaycanca yaşayan azsaylı xalqların adət və ənənələrinin təbliğində kitabxanaların rolu: metodik vəsait (2012)/tərt. ed. S.Quliyeva; ixtis.red. və bur. məs. K.Tahirov; red.G.Səfərəliyeva; M.F.Axundovadına Azərbaycan Milli Kitabxanası. – Bakı, 45 s.
2. Azərbaycanca multikulturalizm: bibliografiya (2016)/layih. rəhb. Ə.Qarayev; elmi red.K.Abdullayev; ixt.red. və burax. məsul K.Tahirov; rəy.: E.Nəcəfov, A.Məmmədov; red. G.Səfərəliyeva. – Bakı, 504 s.
3. <https://az.wikipedia.org/wiki/M%C9%99d%C9%99niyy%C9%99t>

K.Agayeva
I.Bayramova
G.Verdiyeva

Modern libraries and intercultural relations in the global information space Summary

The intercultural relations in the global information space and the tasks that modern libraries face are interpreted in the article and it is noted that culture is a means of communication between peoples, nations, states, civilizations and a system of human values and achievements created by the combined efforts of people throughout history. Culture is the wealth bestowed upon us by nature, the chance giv-

en to us to appreciate and use the material, cultural, spiritual values created and collected by people. People and states understand each other through culture and friendship and brotherhood appears. The fusion of cultures gives an impetus to the development of society, peoples become friends and develop inter-cultural relations.

In order to know the inter-cultural relations well, we need to know the international concepts, relations and policies well. The main thing is to know the national and cultural values and compare them with the culture of other states and peoples.

The people of Azerbaijan respect intercultural relations and in this regard, can be a very good example to the other nations. Stability in Azerbaijan in the interethnic relations is the result of hard work, a measured policy and unity of the people. This is a manifestation of the right policy of the country's leadership towards national and moral values, culture, art and religious values of different nations. This was proved once again by the Karabakh War II. Representatives of various nations living in Azerbaijan in this conditions of friendship and brotherhood united around the state as a single lump in the Karabakh War II and won a historic victory over the enemy.

The article also provides information about the important measures that taken in library-information institutions for the development of intercultural relations.

Keywords: *culture, information, library, multiculturalism, friendship, pandemic*

Rəyçi: p.ü.f.d.,dos. N.İ.İsmayılov